

15 Ιανουαρίου 1950

Το ενωτικό δημοψήφισμα του 1950

(Ιστορική αναδρομή)

Όταν αναφέρεται ο όρος Ένωση εννοείται το αίτημα των Ελληνοκύπριων για ενσωμάτωση του νησιού στην Ελλάδα. Αρκετές περιοχές με ελληνικό πληθυσμό έχουν αυτό το αίτημα. Κάποιες περιοχές καταφέρνουν να ενσωματωθούν στην Ελλάδα. Το νεοσύστατο ελληνικό κράτος εκπέμπει την ιδέα της Ενώσεως. Στην Κύπρο τα αιτήματα για Ένωση υπάρχουν από την εποχή της Τουρκοκρατίας και επί Αγγλοκρατίας παίρνουν τη μορφή μαζικού κινήματος.

Αρκετοί νέοι από την Κύπρο πηγαίνουν στην Ελλάδα, για να σπουδάσουν και εκεί γοητεύονται από τη Μεγάλη Ιδέα και όταν επιστρέφουν, γίνονται κήρυκες του πάθους για Ένωση Ελλάδας με Κύπρο. Οι Βρετανοί ενδυναμώνουν, χωρίς να το επιδιώξουν, το κίνημα της Ενώσεως με την εκπαιδευτική τους πολιτική. Ως αποτέλεσμα, το επίπεδο εκπαίδευσης μένει αρκετά χαμηλό, ενώ το σχολικό πρόγραμμα, τα βιβλία, η εκπαίδευση των δασκάλων είναι υπό την ευθύνη της Ελλάδας και της Τουρκίας, γιατί η Μεγάλη Βρετανία επιδιώκει να απομακρύνει τη μια κοινότητα από την άλλη.

Το 1915 η Βρετανία προτείνει στην Ελλάδα να της παραχωρήσει την Κύπρο, αν ενταχθεί στην Αντάντ κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όμως ο φιλογερμανός βασιλιάς Κωνσταντίνος Α΄ απορρίπτει την προσφορά. Προηγείται η παραίτηση του Ελευθερίου Βενιζέλου, λόγω της αδιαλλαξίας του βασιλιά.

Οι Ελληνοκύπριοι απογοητεύονται. Μετά τον πόλεμο, ο Βενιζέλος δεν κάνει λόγο για την Κύπρο, προωθώντας άλλες ελληνικές διεκδικήσεις, γιατί θέλει την εϋνοια των Βρετανών. Οι Κύπριοι αποστέλλουν αντιπροσωπεία στο Λονδίνο, για να ζητήσουν την Ένωση. Οι Βρετανοί υποστηρίζουν τις διεκδικήσεις του Βενιζέλου στη Θράκη και τη Μικρά Ασία. Ο Βενιζέλος επιδιώκει να ενταχθούν οι Κύπριοι στο εθνικό κέντρο, αλλά τα συμφέροντα της Ελλάδας προηγούνται της Κύπρου. Οι Ελληνοκύπριοι διαβεβαιώνουν τον Βενιζέλο ότι θα ακολουθήσουν την πολιτική του, πιστεύοντας ότι οι Άγγλοι θα παραδώσουν την Κύπρο στην Ελλάδα. Ο Βενιζέλος, όμως, χάνει τις εκλογές του 1920 και το θέμα δεν προχωρά.

Τα Οκτωβριανά του 1931 είναι ο επόμενος κομβικός σταθμός του κινήματος της Ενώσεως γιατί οδήγησαν στην αντιπαράθεση με τη βρετανική αυτοκρατορία. Οι ελληνοκύπριοι ζητούν από τους Βρετανούς Ελευθερία και Ένωση με την Ελλάδα, αλλά οι Βρετανοί αρνούνται. Με επικεφαλής τον μητροπολίτη Κιτίου Νικόδημου Μυλωνά στη Λεμεσό πλήθος Ελληνοκυπρίων βαδίζουν προς το Κυβερνείο του νησιού και το πυρπολούν. Ξεσπούν ταραχές τις επόμενες μέρες σε όλα τα αστικά κέντρα και στην ύπαιθρο. Μετά τα Οκτωβριανά ακολουθεί η περίοδος της Παλμεροκρατίας, μια περίοδος όπου σκληρά μέτρα επιβάλλονται στον πληθυσμό της Κύπρου. Τα μέτρα αυτά οδηγούν σε περαιτέρω μεγέθυνση του κινήματος για Ένωση.

Ο επόμενος σταθμός είναι ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, όπου όλοι οι Ελληνοκύπριοι είναι στο ίδιο στρατόπεδο με τους Βρετανούς, προκαλώντας αισιοδοξία ότι μετά το επιτυχημένο τέλος του πολέμου οι Βρετανοί θα παραδώσουν την Κύπρο στην Ελλάδα. Οι Βρετανοί φροντίζουν να ενισχύσουν αυτό το φορτισμένο κλίμα με το σύνθημα «Fight for Freedom and Greece» (Πολέμησε για την Ελευθερία και την Ελλάδα). Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Γερμανούς δεν γίνεται αναφορά στην Κύπρο ούτε από τον πρωθυπουργό Γ. Παπανδρέου, ούτε από τους μετέπειτα πρωθυπουργούς Πλαστήρα, Βούλγαρη, Τσαλδάρη. Αργότερα με επικεφαλής τον τοποτηρητή του αρχιεπισκοπικού

Θρόνου Λεόντιο αποστέλλουν αντιπροσωπεία στο Λονδίνο, για να ζητήσουν την Ένωση, παίρνοντας αρνητική απάντηση.

Στο μεταξύ η αγγλική κυβέρνηση συγκαλεί τη λεγόμενη Διασκεπτική Συνέλευση προσφέροντας μια μορφή αυτοκυβέρνησης, η οποία δεν γίνεται αποδεκτή από τον λαό, γιατί θα χάσουν το δικαίωμα της Αυτοδιάθεσης – Ένωσης.

Αυτό οδηγεί στη διοργάνωση του δημοψηφίσματος από την εθναρχούσα Εκκλησία σε δύο συνεχόμενες Κυριακές, 15 και 22 Ιανουαρίου 1950. Όσοι συμμετέχουν έχουν να επιλέξουν και να υπογράψουν σ' ένα από τα ακόλουθα δύο έντυπα: «Αξιούμεν την Ένωσιν της Κύπρου με την Ελλάδα» ή «Ενιστάμεθα εις την Ένωσιν της Κύπρου με την Ελλάδα», δημιουργώντας τέσσερις τόμους, για να αξιοποιηθούν. Συνολικά υπογράφουν 215.108 άτομα επί συνόλου 224.757 Ελλήνων της Κύπρου που έχουν δικαίωμα υπογραφής, ποσοστό 95,7%. Υπέρ της Ένωσης υπογράφουν και κάποιοι Τουρκοκύπριοι αν και η ηγεσία τους είναι ενάντια στην Ένωση.

Με αυτούς τους τέσσερις τόμους με τις υπογραφές των Ελλήνων της Κύπρου και όλων όσοι τάσσονται υπέρ της Ένωσης απευθύνονται οι Κύπριοι σε ισχυρές χώρες και στον ΟΗΕ χωρίς ουσιαστική ανταπόκριση.

Μέσα από τις πολύχρονες και άκαρπες προσπάθειες ο Ελληνισμός της Κύπρου κατανοεί ότι η Ελευθερία δεν χαρίζεται μα κατακτιέται με αίμα, αγώνα και θυσίες, οδηγώντας λίγα χρόνια μετά στον απελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ το 1955-59.

Θανάσης Αθανασίου
Φιλολόγος